

MAŁGORZATA GAŁĄZKA*

KARA ŁĄCZNA PO NOWELIZACJI KODEKSU KARNEGO Z 20 LUTEGO 2015 R.

1. Zakres wprowadzonych zmian

Nowelizacja Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.¹ wprowadziła daleko idące zmiany w zakresie kary łącznej, które dotyczą trzech obszarów regulacji: przesłanek stosowania tytułowej instytucji, granic i sposobu jej orzekania oraz dyrektyw wymiaru kary łącznej. Ich szeroki zakres nie pozwala na szczegółową charakterystykę w ramach tego opracowania, toteż koncentruje się ono na zmianach najistotniejszych i zasadniczych pod względem systemowym, a zmiany o charakterze drugorzędym tylko sygnalizuje.

Pod względem redakcyjnym w rozdz. IX k.k. dodano dwa nowe artykuły, oznaczone jako art. 85a i art. 89a. Radykalnej zmianie uległa treść art. 85 k.k., który został podzielony na cztery paragrafy. W art. 85 § 1–3 k.k. zamieszczono przesłanki kary łącznej, zaś art. 85 § 4 k.k. odnosi się do problemu kar orzeczonych w państwach Unii Europejskiej, dotychczas uregulowanego w art. 92a k.k., który został usunięty. Z rozdz. IX k.k. wyeliminowano też art. 92. Ponadto podzielono na dwa paragrafy art. 87 k.k. oraz wykreślono paragrafy 2 i 3 w art. 89, przenosząc ich zmodyfikowaną treść do art. 89a k.k. Powyższym zmianom w Kodeksie karnym towarzyszyła nowelizacja przepisów rozdz. 60 k.p.k.

* Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; e-mail: mkinga2@wp.pl

¹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 396, dalej: nowelizacja lutowa, ustawa z 20 lutego 2015 r.

Treść nowych przepisów stanowi częściową recepcję propozycji Komisji Kodyfikacyjnej RP z projektu opublikowanego w listopadzie 2013 r.² Projekt ten zakładał trzy fundamentalne zmiany w omawianym obszarze: po pierwsze usunięcie dotychczasowej granicy realnego zbiegu przestępstw w postaci pierwszego wyroku za którykolwiek z czynów objętych zbiegiem, po drugie nierozwiązywalność wcześniej orzeczonej kary łącznej i po trzecie rozstrzygnięcie w każdorazowym wyroku skazującym w przedmiocie kary łącznej obejmującej kary wcześniej orzeczone, co marginalizowałoby znaczenie wyroku łącznego³. Mając na uwadze dotychczasowe założenia systemu kary łącznej w polskim prawie karnym, a także długi czas jego funkcjonowania, trudno nie nazwać tych rozwiązań radykalnymi. Spośród nich ustawa z 20 lutego 2015 r. przejęła, w ślad za projektem rządowym, dwa pierwsze. Projektodawca ani ustawodawca nie zdecydowali się na proponowane przez Komisję Kodyfikacyjną zmiany procesowe. Dokonana jednocześnie nowelizacja Kodeksu postępowania karnego potwierdza ostatecznie równoległy charakter orzekania kary łącznej w wyroku skazującym i w wyroku łącznym. Wskazuje na to zmiana tytułu rozdz. 60 k.p.k. z dotychczasowego „Wyrok łączny” na „Orzekanie kary łącznej” oraz dodanie art. 568a k.p.k., który stanowi, że sąd orzeka karę łączną: 1) w wyroku skazującym – w odniesieniu do kar wymierzonych za przypisane oskarżonemu tym wyrokiem przestępstwa, 2) w wyroku łącznym – w pozostałych wypadkach (§ 1) oraz że do kary łącznej orzeczonej w wyroku skazującym stosuje się odpowiednio art. 575–577, czyli przepisy dotyczące wyroku łącznego (§ 2 zd. 1)⁴.

Częściowe tylko nawiązanie do projektu Komisji Kodyfikacyjnej w omawianym zakresie wyraża się również i w tym, że przepisy reali-

² Projekt z 5.11.2013 r., ustawa z dnia ... 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, dostęp na stronach <http://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/komisje-kodyfikacyjne>, dalej: projekt Komisji Kodyfikacyjnej; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015, s. 452-453.

³ Zob. A. Zoll, *Prace nad nowelizacją przepisów części ogólnej kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 11, s. 11-12; W. Wróbel, *Nowy model orzekania kary łącznej*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Szweczyk*, Warszawa 2013, s. 626–627; E. Plebanek, *Wybrane zagadnienia sporne dotyczące modelu wymiaru kary łącznej w trybie wyroku łącznego*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia...*, s. 491, 498.

⁴ Zauważyć jednak należy, iż mimo nieprzyjęcia przez projektodawcę rozwiązania proponowanego przez Komisję Kodyfikacyjną, w ustawie z 20 lutego 2015 r. zachowały się zmiany służące realizacji tego rozwiązania i polegające na usunięciu określenia „wyrok łączny” (art. 89 § 1 i art. 91 § 3 k.k.).

zujące pozostałe założenia tego projektu doznały w stosunku do niego pewnych modyfikacji redakcyjnych, niekiedy o doniosłych skutkach. Od ostatecznej treści ustawy z 20 lutego 2015 r. niewiele różni się natomiast w omawianym zakresie jej projekt będący przedmiotem inicjatywy ustawodawczej⁵, co pozwala na poszukiwanie w jego uzasadnieniu racji wprowadzonych zmian.

2. Przesłanki orzekania kary łącznej

2.1. Problem realnego zbiegu przestępstw

W nowym art. 85 § 1 k.k. zamieszczona została obecna treść art. 85 k.k. z wyłączeniem przesłanki, aby przestępstwa, za które orzeczono kary podlegające łączeniu, popełnione zostały zanim zapadł pierwszy wyrok co do któregoś z nich. Przepis ten zredagowano następująco: „Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną”. W konsekwencji realny zbieg przestępstw zamknięty pierwszym wyrokiem za którekolwiek z nich przestaje być przesłanką orzekania kary łącznej, co wyraźnie potwierdził projektodawca, deklarując odejście „od uzależnienia zbiegu przestępstw prowadzącego do wymiaru kary łącznej od ich popełnienia przed pierwszym, chociażby nieprawomocnym wyrokiem co do któregoś z nich zbiegających się przestępstw”⁶. Rozwiązanie to skutkuje daleko idącym poszerzeniem grupy przestępstw, które mogą być objęte tą samą karą łączną. Jej granice ustawodawca próbował wytyczyć wedle innych niż dotychczasowe kryteriów, określonych w art. 85 § 2-4 k.k., przedstawionych dalej.

Wobec treści art. 85 § 1 k.k. zasadniczo nieaktualny staje się problem wyboru między chronologiczną a konfiguracyjną metodą wyodrębniania grupy przestępstw objętych tą samą karą łączną⁷. Można się jednak oba-

⁵ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Sejm VII kadencji, druk nr 2393, cz. I, Uzasadnienie (dalej: projekt ustawy z 20 lutego 2015 r., projekt rządowy).

⁶ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 18.

⁷ Przed nowelizacją art. 85 k.k., na gruncie tego przepisu pojawiało się pytanie, czy granicą realnego zbiegu przestępstw jest chronologicznie pierwszy wyrok wydany przed

wiać, czy przypadkiem nie powróci on na tle art. 85 § 3 k.k., co będzie jeszcze zasygnalizowane. Racje przemawiające za wspomnianą metodą chronologiczną pozostają zaś aktualne w zakresie ciągu przestępstw, który nadal opiera się na konstrukcji realnego zbiegu przestępstw zamkniętego przez pierwszy wyrok co do któregośkolwiek z nich⁸.

Rezygnacja z kryterium pierwszego wyroku za jedno z przestępstw objętych wspólną karą łączną stanowi w dużej mierze odpowiedź na kierowany pod jego adresem zarzut kolizji z zasadą równości wobec prawa⁹

popelnieniem przez sprawcę kolejnego przestępstwa (interpretacja zwana chronologiczną, restryktywną, np. postanowienie SN z 3 listopada 2003 r., IV KK 295/02, OSNKW 2004, nr 1, poz. 7; J. Giezek, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 542; P. Kardas, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, Warszawa 2012, s. 1048; E. Plebanek, *Wybrane...*, s. 498–500; L. Tyszkiewicz, *Glosa do postanowienia SN z 4.11.2003 r., V KK 233/03, „Prokuratura i Prawo”* 2005, nr 7–8, s. 196), czy też możliwe jest uznanie za zbieg realny jakiegokolwiek grupy przestępstw nieprzedzielonej wyrokiem i połączenie w wyroku łącznym tej sekwencji kar, z której wynika kara łączna najkorzystniejsza dla skazanego (tzw. interpretacja konfiguracyjna, np. wyrok SN z 28 października 1993 r., III KRN 238/93, OSNKW 1994, nr 1–2, poz. 11; postanowienie SN z 4 listopada 2003 r., V KK 233/03, OSNKW 2004, nr 1, poz. 6). Obydwa te stanowiska przez dłuższy czas ścierały się w orzecznictwie, aż do wydania przez SN zasady prawnej odrzucającej interpretację konfiguracyjną (uchwała SN z 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04, OSNKW 2005, nr 2, poz. 13), która ujednoliciła orzecznictwo nie tylko SN (zob. np. wyrok SN z 22 listopada 2006 r., V KK 45/06, Legalis; wyrok SN z 26 listopada 2008 r., IV KK 195/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 2416; wyrok SN z 18 stycznia 2012 r., V KK 158/11, Legalis), ale i sądów powszechnych (wyrok SA w Katowicach z 28 kwietnia 2005 r., II AKa 355/04, KZS 2006, nr 2, poz. 55 i 81; postanowienie SA we Wrocławiu z 24 czerwca 2005 r., II AKz 172/05, OSA 2005, nr 10, poz. 68; wyrok SN z 14 grudnia 2013 r., II KK 191/12, Legalis).

⁸ W wyniku omawianej nowelizacji art. 91 § 1 k.k. uzyskał następującą treść: „Jeżeli sprawca popełnia w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw, w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę”. Przesłankę podobnego sposobu popełnienia czynów objętych ciągiem przestępstw zastąpiono więc przesłanką wykorzystania takiej samej sposobności (szerzej zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 660–665; P. Kardas, *Ciąg przestępstw w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z 1997 r., „Palestra”* 2015, nr 7–8, s. 105–109; M. Gałązka, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 590–591). Ponadto, w miejsce słów „sąd orzeka jedną karę na podstawie przepisu, którego znamiona każde z tych przestępstw wyczerpuje” wprowadzono sformułowanie „sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw”, rozstrzygając wątpliwość co do zakresu wymaganej tożsamości przepisów określających czyny objęte ciągiem przestępstw.

⁹ Zob. np. M. Bielski, *Przesłanki wymiaru kary łącznej orzekanej w trybach wyroku skazującego i wyroku łącznego na tle nowego modelu kary łącznej*, „Palestra” 2015, nr 7–8, s. 89;

i bezzasadności traktowania wyroku skazującego jako czynnika podwyższającego stopień winy za później popełnione przestępstwa, zwłaszcza jeśli sprawca odpowiada karnie po raz drugi i kolejny¹⁰. Odpowiedź, jakiej ustawodawca udzielił w nowelizacji lutowej, trudno jednak uznać za bezdyskusyjną. Zarzuty podnoszone wobec konstrukcji realnego zbiegu przestępstw w poprzednim stanie prawnym opierały się na niewątpliwie słusznej konkluzji, że kara łączna stanowi dla sprawcy kilku przestępstw rozwiązanie korzystniejsze niż sukcesywne wykonywanie kolejnych kar¹¹. Co więcej, instytucja kary łącznej zazwyczaj prowadzi do skutków tym korzystniejszych, im więcej przestępstw obejmuje oraz im surowsze kary jednostkowe zostały za nie orzeczone. Nawet jeśli w stanie prawnym zarówno obecnym, jak i sprzed 1 lipca 2015 r. można doszukać się kilku odstępstw od powyższej zależności¹², mają one charakter wyjątku od zasady. Wniosku tego nie zmienia motywowanie instytucji kary łącznej racjonalizacją karania. Jej podstawowym założeniem są wszak bezwzględne maksymalne limity kary łącznej, które w wielu wypadkach uniemożliwiają arytmetyczną kumulację orzeczonych kar¹³. Jeśli zatem oceniać wprowadzone zmiany z perspektywy zasady równości wobec prawa, trudno nie zapytać, czy realizacja tej zasady w omawianym obszarze rzeczywiście musi następować w kierunku wybranym przez ustawodawcę, czyli w stronę poprawy sytuacji osób, które popełniły kilka przestępstw przedzielonych wyrokami skazującymi i czy takie „równanie w dół” znajduje jeszcze uzasadnienie w racjonalizacji karania?¹⁴. Zauważyć szczególnie

S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, t. II: *Komentarz do art. 32-116*, Warszawa 2015, teza 38 do rozdz. IX, Legalis; M. Sławiński, *Dyrektywa pierwszego wyroku z art. 85 k.k. i jej konstytucyjne uwarunkowania – rozważania w perspektywie zasady równości*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia...*, s. 575-584.

¹⁰ Zob. A. Barczak-Oplustil, *Dyrektywy wymiaru kary łącznej*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia...*, s. 459-460; Ł. Pohl, [w:] R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 537.

¹¹ Zob. szczególnie M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 416, gdzie, odnosząc się do problemów związanych z poprzednim brzmieniem art. 85 k.k., karę łączną określono jako dobrodziejstwo; podobnie A. Barczak-Oplustil, *Dyrektywy...*, s. 461.

¹² Zob. zwłaszcza art. 86 § 1a k.k., art. 88 k.k., art. 89 § 1a k.k.

¹³ Chociażby w razie łączenia trzech kar jednostkowych w wymiarze po 9 lat pozbawienia wolności każda, a nawet – na podstawie art. 86 § 1a k.k. – po 10 lat pozbawienia wolności każda.

¹⁴ Zob. racje podnoszone przez M. Derlatkę, *Kara łączna a racjonalizacja karania*, „Państwo i Prawo” 2015, nr 6, s. 94-99, chociaż autor wywodzi z nich aprobatywną ocenę dla obecnej treści art. 85 § 1 k.k., opowiadając się za oparciem kary łącznej na zasadzie kumulacji, zob. tamże, s. 98-99.

warto, że w nowelizacji lutowej nastąpiło zrównanie sytuacji osoby, która popełniła kilka przestępstw przed pierwszym skazaniem w swoim życiu, z sytuacją osoby, która mimo skazania kontynuuje działalność przestępną¹⁵, i to na korzyść tego drugiego sprawcy¹⁶. Prowadzi to do wniosku, że w założeniu ustawodawcy wcześniejsze skazanie za przestępstwo jest okolicznością obojętną w razie popełnienia kolejnego przestępstwa. Zараzem ustawodawca pogłębia różnicowanie między konsekwencjami popełnienia przez jednego sprawcę kilku przestępstw niespełniających cech określonych w art. 91 § 1 k.k. a ciągiem przestępstw, którego konstrukcja nadal opiera się na kryterium „pierwszego wyroku”¹⁷, przy czym utrzymuje jeszcze bardziej wątpliwie ze względów równościowych i kryminalnopolitycznych rozróżnienie konsekwencji prawnych ciągu przestępstw i czynu ciągłego.

Na gruncie nowej treści art. 85 § 1 k.k. pojawia się zasadnicze pytanie o charakterze systemowym: czy nadal wielość przestępstw będąca podstawą orzeczenia kary łącznej może być nazywana (realnym) zbiegiem przestępstw? Zasadniczo problem sprowadza się do tego, co jest koniecznym kryterium wyodrębniającym czyny objęte zbiegiem¹⁸. W doktrynie przedstawiony problem doczekał się rozbieżnych stanowisk, chociaż niekiedy są one zbyt ściśle związane z konkretnym stanem prawnym, aby można było poszukiwać w nich odpowiedzi na płaszczyźnie teoretycznej, a ta w kontekście postawionego pytania ma znaczenie podstawowe¹⁹. Na

¹⁵ Zaznaczyć należy, iż kara orzeczona za przestępstwo popełnione w warunkach recydywy z art. 64 k.k. nie może być połączona z karą orzeczoną za poprzednio popełnione przestępstwo będące podstawą zakwalifikowania czynu w związku z art. 64 § 1 albo § 2 k.k. (P 1), ponieważ z przepisów tych wynika, że drugie (kolejne) chronologicznie przestępstwo (P 2) zostaje popełnione albo po wykonaniu kary orzeczonej za poprzednie przestępstwo (P 1) albo po rozpoczęciu, a przed zakończeniu jej odbywania (zob. art. 85 § 2 i 3 k.k. i przedstawiona dalej analiza tych przepisów).

¹⁶ Zob. W. Wolter, *O warunkach orzekania kary łącznej*, „Nowe Prawo” 1961, nr 1, s. 19, który stwierdził: „Wydaje mi się, iż „taryfa ulgowa” związana ze zbiegiem przestępstw winna się raczej kończyć na pierwszym skazaniu, a więc popełnienie kilku przestępstw po skazaniu wymaga już innego podejścia”.

¹⁷ Zob. S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 36 do rozdz. IX.

¹⁸ Zob. szerzej W. Wolter, *O warunkach...*, s. 17; J. Kostarczyk-Gryszka, *Problem granic realnego zbiegu przestępstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze” 1968, z. 37, s. 8, 22, 24; D. Kala, M. Klubińska, *Kara łączna w projektach nowelizacji Kodeksu karnego – wybrane zagadnienia*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2014, vol. 13 (zestyt specjalny), s. 93; W. Grzyb, *Realny zbieg przestępstw. Analiza dogmatyczna na tle Kodeksu karnego z 1997 r.*, Warszawa 2013, s. 98-101.

¹⁹ Zwracając na to uwagę D. Kala, M. Klubińska, *Kara...*, s. 92, 93.

gruncie znowelizowanych przepisów o karze łącznej pojęcie „zbieg przestępstw” nadal ma umocowanie ustawowe²⁰, użył go też projektodawca²¹ i większość wypowiedziujących się w tej kwestii przedstawicieli doktryny²². Podzielając to stanowisko, należałoby przyjąć, że wystarczającym czynnikiem wyodrębnienia zbiegu przestępstw jest tożsamość sprawcy²³. Na pewno też jest to podejście operatywne w kontekście rozróżnienia zbiegu przestępstw o charakterze realnym i pozornym.

2.2. Kara wykonywana w czasie popełnienia przestępstwa

Rezygnacja z kryterium pierwszego wyroku jako zdarzenia zamykającego grupę przestępstw objętych tą samą karą łączną nie oznacza, że może to być grupa nieograniczona. Wskazuje na to art. 85 § 3 k.k., chociaż jego wykładnia budzi poważne wątpliwości na najbardziej elementarnej płaszczyźnie językowej. Przepis ten zredagowano bowiem następująco: „Podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie może być kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania innej kary podlegającej łączeniu z karą wykonywaną w chwili popełnienia przestępstwa, lub karą łączną, w skład której wchodzi kara, która była wykonywana w chwili popełnienia czynu”. Próby interpretacji przytoczonego przepisy warto rozpocząć od nawiązania do prac legislacyjnych nad jego treścią.

W projekcie rządowym oraz w wersji ustawy przekazanej do Senatu ten sam przepis był zredagowany następująco: „Podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie może być kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania innej kary pod-

²⁰ W tytule rozdz. IX k.k. występuje termin „zbieg przestępstw”, w art. 87 § 1 i 2, art. 88, art. 89 § 1 i 1a, 90 § 1 i 2 k.k. termin „zbiegające się przestępstwa”, a w art. 89a § 2 k.k. termin „pozostające w zbiegu przestępstwa”.

²¹ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 19-21.

²² Zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 466-472; P. Kardas, *Ciąg...*, s. 99; M. Bielski, *Przestanki...*, s. 90, 91; S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 2 do art. 85; M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo...*, s. 416. Inaczej zob. D. Kala, M. Klubińska, *Kara...*, s. 92-94.

²³ Tak P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 471-472. Inaczej zob. D. Kala, M. Klubińska, *Kara...*, s. 93, zdaniem których „z samego faktu, że jeden i ten sam sprawca dopuścił się wielu przestępstw, nie można wywodzić, że pozostają one w zbiegu”.

legającej łączeniu oraz ta kara lub kara łączna, w skład której wchodzi”²⁴. Powyższa treść art. 85 § 3 k.k. nasuwała zastrzeżenia w zakresie podmiotu zdania podrzędnego „w skład której wchodzi”. Jedyłą logiczną możliwością jego odczytania było ustalenie, że w skład kary łącznej, która nie może być podstawą orzeczenia nowej kary łącznej, wchodzi kara, w czasie odbywania której skazany popełnił kolejne przestępstwo. Taki efekt wykładni znajdował potwierdzenie w uzasadnieniu projektu rządowego komentowanej nowelizacji²⁵. Oznaczało to, że jeśli po rozpoczęciu – a przed zakończeniem – wykonywania kary za jedno przestępstwo skazany popełni kolejne przestępstwo, to kara za drugie przestępstwo nie może zostać połączona z karą za pierwsze przestępstwo ani z karą łączną, w skład której wchodzi kara za pierwsze przestępstwo²⁶.

Ostateczna treść art. 85 § 3 k.k. jest efektem poprawki Senatu. Zastąpiono w niej słowa „oraz ta kara lub kara łączna, w skład której wchodzi” słowami „z karą wykonywaną w chwili popełnienia przestępstwa, lub karą łączną, w skład której wchodzi kara, która była wykonywana w chwili popełnienia czynu”. W uzasadnieniu tej poprawki stwierdzono, że wprowadza ona „zmiany poprawiające czytelność zmienianego przepisu, który ustanawia wyjątek w zakresie możliwości orzeczenia kary łącznej, w przypadku gdy nowe przestępstwo zostanie popełnione w trakcie wykonywania kary, która mogłaby podlegać łączeniu”²⁷. W stosunku do pierwotnego sensu przepisu nie miała to być zatem zmiana merytoryczna, a jedynie stylistyczna. Nieścisłość redakcyjna została usunięta, ale kosztem wprowadzenia kolejnej, chyba jeszcze poważniejszej. Lektura art. 85 § 3 k.k. może bowiem wskazywać na to, że kolejne przestępstwo zostaje popełnione w czasie jednoczesnego wykonywania dwóch kar niepołączonych karą łączną („innej kary podlegającej łączeniu” oraz „kary wykonywanej w chwili popełnienia przestępstwa”)²⁸.

²⁴ Zob. art. 1 pkt 47 Projektu ustawy z 20 lutego 2015 r. i art. 1 pkt 46 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Tekst ustawy przekazany do Senatu zgodnie z art. 52 regulaminu Sejmu.

²⁵ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 19.

²⁶ Projektodawca stwierdził, że dla takich przypadków przewidział „zasadę wykonywania po sobie orzeczonych kar (kar łącznych)”, zob. Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 19.

²⁷ Zob. pkt 9 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 lutego 2015 r. w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Druk nr 3131. Uzasadnienie, s. 2.

²⁸ Wydaje się, że zamierzony sens przepisu zachowano by – poprawiając zarazem jego pierwotną redakcję – gdyby zamiast wyrażenia „z karą wykonywaną w chwili popełnienia

Jeśli interpretować art. 85 § 3 k.k. zgodnie z jego pierwotnym celem, to prowadzi on do wniosku, iż – w razie orzekania kary łącznej w wyroku łącznym – niedopuszczalne jest połączenie w ramach tej samej kary łącznej kary, podczas wykonywania której popełnione zostało przestępstwo, z karą orzeczoną za to przestępstwo²⁹. Wydaje się, że jest to jedyna metoda wykładni, która pozwala na zastosowanie omawianego przepisu i jedyny możliwy sens normatywny, jaki można uzyskać z oczywiście wadliwie zredagowanego art. 85 § 3 k.k. Zauważyć jednak należy, że tak interpretowany art. 85 § 3 k.k. pozostawia możliwość połączenia kary (K1) orzeczonej za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu wykonywania kary za inne przestępstwo (K2) z karą za trzecie przestępstwo, której wykonywanie jeszcze się nie rozpoczęło (K3). Na tym jednak możliwe konfiguracje się nie kończą. W powyższej sytuacji znowelizowane przepisy pozwalają bowiem też na orzeczenie kary łącznej w wyniku połączenia kar oznaczonych jako K2 i K3. Na gruncie art. 85 § 3 k.k. powraca zatem problem zbliżony do sporu między chronologiczną i konfiguracyjną koncepcją interpretacji pojęcia „pierwszy wyrok” z art. 85 k.k. sprzed omawianej nowelizacji³⁰. Zarazem – z uwagi na treść obecnego art. 85 § 1 k.k. – wątpliwe wydaje się odnalezienie w tych koncepcjach racji dla rozstrzygnięcia o właściwym doborze łączonych kar. Zauważyć bowiem należy, iż przed omawianą nowelizacją kryterium „pierwszego wyroku” z art. 85 k.k. odgraniczało wszystkie przestępstwa popełnione przed tym zdarzeniem od popełnionych później, podczas gdy kryterium rozpoczęcia wykonywania kary z nowego art. 85 § 3 k.k. wywiera skutki „na przyszłość” wobec przestępstw popełnionych później.

Projektodawca motywował wprowadzenie art. 85 § 3 k.k. koniecznością zapobieżenia „sytuacjom, w których skazany na surową karę pozbawienia wolności (jednostkową lub łączną), zbliżającą się do górnej gra-

przestępstwa” użyto sformułowania: „oraz kara wykonywana w chwili popełnienia przestępstwa”. Omawiany przepis miałby wówczas następującą treść: „Podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie może być kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania innej kary podlegającej łączeniu oraz kara wykonywana w chwili popełnienia przestępstwa, lub kara łączna, w skład której wchodzi kara, która była wykonywana w chwili popełnienia czynu”.

²⁹ Zob. M. Bielski, *Przestanki...*, s. 92; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 500-509.

³⁰ Nt. możliwości konfiguracyjnego układu przestępstw objętych tą samą karą łączną na gruncie znowelizowanych przepisów zob. też P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 507-509, 583-584.

nicy zagrożenia, przed zakończeniem odbywania aktualnej kary mógłby popełnić nawet przestępstwa o znacznej szkodliwości społecznej, a kary za nie wymierzone w ogóle lub jedynie w minimalnym stopniu wpływałyby (z uwagi na niemożność przekroczenia górnej granicy rodzajowej kary) na rozmiar kary pozostającej mu jeszcze do odbycia³¹. Zdaniem projektodawcy, „skazanym zależałoby w opisanej sytuacji na prawnym, bądź nawet bezprawnym odwołaniu w czasie zakończenia odbywania kary pozbawienia wolności. Po jej zakończeniu musieliby bowiem odbyć nową karę w całości”³². Nietrudno jednak zauważyć, iż motyw te mogłyby równie dobrze zakwestionować rozwiązanie, które mają uzasadniać. Na gruncie art. 85 § 3 k.k. istnieje bowiem niebezpieczeństwo, że skazany będzie bezprawnie odwołał rozpoczęcie wykonywania kary z zamiarem popełnienia kolejnego przestępstwa, którego konsekwencje w niewielkim stopniu wpłynąć mogą na ostateczny wymiar kary łącznej. Podobny zarzut można by oczywiście stawiać konstrukcji realnego zbiegu przestępstw sprzed omawianej nowelizacji, chociaż na jej korzyść przemawia okoliczność, że przed wydaniem pierwszego wyroku za jedno z popełnionych przestępstw sprawca nie zna jeszcze sądowego wymiaru kary.

2.3. Problem kary wykonanej

Zmiany wprowadzone omawianą nowelizacją nasuwają pytanie w przedmiocie uwzględniania w ramach kary łącznej kary, która została już wykonana. Uchylony został przepis art. 92 k.k., który dotychczas kwestię tę rozstrzygał pozytywnie³³. W projekcie Komisji Kodyfikacyjnej rezygnacja z art. 92 k.k. znajdowała potwierdzenie w nadaniu art. 85 § 2 k.k. następującej treści: „Podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i niewykonane w całości kary lub kary łączne za przestępstwa, o których mowa w § 1”. Jednoznacznie wynikało stąd odejście od dotychczasowego stanu prawnego i przyjęcie, że kara wykonana nie może być podstawą

³¹ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 19.

³² Tamże.

³³ Przepis ten miał treść następującą: „Wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za należące do ciągu przestępstw lub zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane; przepis art. 71 § 2 stosuje się odpowiednio”.

orzekania kary łącznej³⁴. Tymczasem ustawa z 20 lutego 2015 r. – podobnie jak jej projekt – nie zawiera już tak czytelnego rozstrzygnięcia powyższej kwestii. W art. 85 § 2 k.k. za podstawę kary łącznej uznaje „wymierzone i podlegające wykonaniu, z zastrzeżeniem art. 89, w całości lub w części kary lub kary łączne”. Uzasadniając ten przepis, projektodawca nie odniósł się bezpośrednio do problemu kary wykonanej, zaznaczając jedynie – i to w kontekście skuteczności wyroków wydanych w państwach Unii Europejskiej – że „propozycja uchylenia art. 92 k.k. wiąże się z proponowanymi zmianami dotyczącymi przesłanek stosowania kary łącznej (zob. proponowana treść art. 85 k.k.)”³⁵. Tymczasem zamieszczone w art. 85 § 2 k.k. określenie kary jako „podlegająca wykonaniu” nie jest tożsame z określeniem jej jako „niewykonana”³⁶. Kara niewykonana to kara, która nie została wykonana, niezależnie od tego, czy wykonana być powinna, zaś kara podlegająca wykonaniu to kara, która powinna być wykonana, niezależnie od tego, czy wykonanie nastąpiło³⁷. Konkretna kara może być jednocześnie podlegającą wykonaniu i (już) wykonaną. Dodatkowych wątpliwości dostarcza przedstawiony już art. 85 § 3 k.k., wykluczając połączenie kar, z których jedna została orzeczona za przestępstwo popełnione nie tylko po rozpoczęciu, ale i przed zakończeniem wykonywania drugiej z kar. Można by stąd wywodzić wniosek, że kara za przestępstwo popełnione po zakończeniu wykonywania innej kary może być łączona z karą wykonaną. Mimo tych wątpliwości wydaje się jednak, że za rozstrzygnięciem przedstawionego problemu w kierunku niedopuszczalności łączenia kar wykonanych przemawia wykładnia systemowa oparta na uchyleniu art. 92 k.k. Skoro bowiem w systemie prawa obowiązuje przepis jednoznacznie uznający karę wykonaną za podstawę kary łącznej, to jego wyeliminowanie trudno odczytać inaczej niż jako zmianę stanu prawnego, polegającą na wykluczeniu kary wykonanej spod kategorii kar podlegających łączeniu.

³⁴ Zob. W. Wróbel, *Nowy...*, s. 626, 627–629.

³⁵ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 30.

³⁶ Por. M. Bielski, *Przesłanki...*, s. 91-92; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 456, 494-495, którzy odnoszą to pojęcie do kary niewykonanej.

³⁷ Określenie kary jako wykonanej jest ustaleniem *ex post*, zaś określenie kary jako niepodlegającej wykonaniu jest wskazaniem na jej cechę, wynikającą np. z warunkowego zawieszenia wykonania kary, okresu próby związanego z warunkowym zwolnieniem, zastosowania art. 71 § 2 k.k.

3. Sposób łączenia kar

3.1. Rodzaj i granice kary łącznej

Nowelizacja z 20 lutego 2015 r. wprowadziła dwie zmiany do art. 86 § 1 k.k., określającego ogólne granice kary łącznej. Przepis ten uzyskał następującą treść: „Sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 20 lat pozbawienia wolności; karę pozbawienia wolności wymierza się w miesiącach i latach”. Podstawowe granice kary łącznej, wytyczone przez najwyższą karę jednostkową i sumę kar podlegających łączeniu, pozostają zatem bez zmian. Nowością jest natomiast podwyższenie maksymalnej granicy kary łącznej pozbawienia wolności do 20 lat³⁸. Otwiera się zatem możliwość orzeczenia tej kary w wymiarze przekraczającym jej górną granicę 15 lat, przewidzianą na zasadach ogólnych w art. 37 k.k. Zaznaczyć warto, że w odróżnieniu od pozostawionego w mocy art. 86 § 1a k.k., który pozwala na orzeczenie kary łącznej innego rodzaju niż kary jednostkowe – 25 lat pozbawienia wolności, określonej w art. 32 pkt 4 k.k., nowe rozwiązanie podwyższa, na potrzeby kary łącznej, górną granicę kary pozbawienia wolności, określonej w art. 32 pkt 3 k.k. W konsekwencji kara łączna może być wymierzona w wysokości pomiędzy 15 i 20 latami, w latach i miesiącach. Dla przekroczenia przez karę łączną progu 15 lat pozbawienia wolności nowy przepis nie stawia dodatkowych wymogów co do wysokości kar podlegających łączeniu. Wystarczające jest, aby suma tych kar przekroczyła 15 lat.

Druga ze zmian dokonanych w art. 86 § 1 k.k. polega na usunięciu górnych granic kary łącznej grzywny określonej w art. 71 § 1 k.k. i wiąże się z wyeliminowaniem szczególnych górnych granic grzywny z tego ostatniego przepisu. W zakresie kary łącznej grzywny ustawodawca znowelizował również art. 86 § 2b k.k., nadając mu następującą treść: „Jeżeli chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywien została orzeczona na

³⁸ Zmiana ta jest skorelowana z nowelizacją art. 38 § 2 k.k., w którym podwyższono do 20 lat maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności nadzwyczajnie obostrzonej. Taka sama korelacja dotyczy kary grzywny. Kara ograniczenia wolności natomiast nie może być orzeczona w wymiarze przekraczającym górną granicę określoną na zasadach ogólnych – wynoszącą obecnie 2 lata (art. 34 § 1 k.k.) – ani w ramach kary łącznej, ani w ramach nadzwyczajnego obostrzenia kary.

podstawie przepisu przewidującego wyższą górną granicę ustawowego zagrożenia tą karą niż określona w art. 33 § 1, sąd wymierza karę łączną grzywny w granicach od najwyższej z kar tego rodzaju wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 4 500 stawek dziennych grzywny lub najwyższej z kar grzywny, jeżeli przekracza ona 4 500 stawek dziennych". W konsekwencji kara łączna grzywny orzeczona na podstawie Kodeksu karnego może przekroczyć 810 stawek dziennych w każdym przypadku, w którym podstawą orzeczenia co najmniej jednej z łączonych grzywien było ustawowe zagrożenie o górnej granicy wyższej niż 540 stawek dziennych³⁹. Kara łączna grzywny może być wówczas także wyższa niż bezwzględny dotąd szczególny próg 4500 stawek dziennych, jeśli przekroczy go najwyższa z łączonych grzywien.

Omawiana nowelizacja objęła również art. 86 § 3 k.k. dotyczący łączenia kar ograniczenia wolności, który otrzymał następującą treść: „Wymierzając karę łączną ograniczenia wolności, sąd określa na nowo obowiązki lub wymiar potrącenia, o których mowa w art. 34 § 1a, a także może nałożyć na sprawcę obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 2 i 3, jak również orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7". Nowa wersja tego przepisu wynika ze zmian w art. 34 k.k. określającym treść kary ograniczenia wolności. Pominięcie w art. 86 § 3 k.k. wymiaru pracy na cele społeczne ma charakter jedynie redakcyjny, ponieważ praca ta należy do obowiązków wymienionych w art. 34 § 1a k.k.⁴⁰ Wątpliwości nasuwają się natomiast wokół kwestii, czy możliwość zastosowania w ramach kary łącznej ograniczenia wolności obowiązków z art. 72 § 1 pkt 2 i 3 k.k. lub świadczenia pieniężnego (art. 39 pkt 7 k.k.) uzależniona jest od orzeczenia ich w ramach przynajmniej jednej z kar podlegających łączeniu. Użycie sformułowania „nałożyć na sprawcę obowiązki” zdaje się wskazywać na brak takiego uzależnienia, zwłaszcza że zrezygnowano ze sformułowa-

³⁹ Podstawa ta nie dotyczy grzywny orzeczonej na podstawie art. 38 § 2 k.k., ponieważ przepis ten nie określa ustawowego zagrożenia karą, lecz podstawę do jej nadzwyczajnego obostrzenia. Zob. też racje celowościowe uzasadniające ten sam wniosek wskazane przez M. Bielskiego, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 556-558.

⁴⁰ Zgodnie z przepisami dodanymi w nowelizacji lutowej, kara ograniczenia wolności polega na: 1) obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, 2) obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, 3) obowiązku, o którym mowa w art. 72 § 1 pkt 4-7a, 4) potrąceniu od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd (art. 34 § 1a k.k.). Obowiązki i potrącenie, o których mowa w § 1a, orzeka się łącznie lub osobno (art. 34 § 1 b k.k.).

nia „choćby zostały orzeczone tylko za jedno ze zbiegających się przestępstw”, zawartego w dotychczasowej wersji tego przepisu. Od przepisów dotyczących kary łącznej należałoby jednak oczekiwać wyraźnego rozstrzygnięcia o dopuszczalności orzeczenia w ramach tej kary dolegliwości przewyższającej kary jednostkowe, czego przykładem jest art. 89 § 2 k.k. sprzed omawianej nowelizacji i nowy art. 89a § 2 k.k.⁴¹

Nowym rozwiązaniem wprowadzonym przez ustawę z 20 lutego 2015 r. jest możliwość rezygnacji z połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. Uregulowano ją w art. 87 § 2 k.k., podczas gdy dotychczasowa zawartość tego artykułu została usytuowana w § 1. Nowy przepis uzyskał następującą treść: „Jeżeli za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności – 2 lat, sąd może orzec te kary łączne jednocześnie, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione”.

Z uwagi na to, że art. 87 § 2 k.k. przewiduje jednoczesne orzeczenie dwóch kar łącznych, należałoby przyjąć, że ma on zastosowanie do sprawcy, wobec którego orzeczono co najmniej dwie kary ograniczenia wolności i dwie kary pozbawienia wolności za co najmniej dwa przestępstwa. W przypadku przedstawionej konfiguracji kar jednostkowych sąd może orzec w miejsce kary łącznej pozbawienia wolności określonej w art. 87 § 1 k.k. dwie kary łączne – pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, pod warunkiem, że kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności – 2 lat. Podane maksima czasowe nie odnoszą się do maksymalnych kar możliwych do orzeczenia zgodnie z art. 86 § 1 k.k. na zasadzie kumulacji, lecz do hipotetycznego sądowego wymiaru kar łącznych⁴². W razie braku powyższych przesłanek

⁴¹ Niezależnie od zmian wprowadzonych nowelizacją lutową, wyraźnej podstawy ustawowej należałoby wymagać w każdym przypadku, w którym dopuszczalne miałyby być ukształtowanie kary łącznej jako bardziej dolegliwej w porównaniu z sumą dolegliwości wynikającej z odrębnego wykonania kar jednostkowych. Dlatego wiele przemawia za słusznością poglądu, że sąd „określając na nowo wymiar pracy w stosunku miesięcznym (art. 86 § 3 k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k.), winien tak go ukształtować, by nie przekroczyć sumy godzin, jaką skazany musiałby odpracować w wyniku odrębnego wykonania kary ograniczenia wolności orzeczonej z tym obowiązkiem w poszczególnych wyrokach” (wyrok SA w Katowicach z 12 kwietnia 2012 r., II AKa 114/12, KZS 2012, nr 7–8, poz. 80) i odniesieniu go także do innych elementów treści kary ograniczenia wolności.

⁴² Zob. M. Bielski, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 541; S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 14 do art. 87.

kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności powinny być połączone na podstawie art. 87 § 1 k.k.⁴³

Nowy art. 87 § 2 k.k. pozwoli na uniknięcie orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze, który nie byłby konieczny dla spełnienia celów kary⁴⁴. Jak wynika z uzasadnienia projektu rządowego⁴⁵, rozwiązanie to opiera się na podobnych założeniach, co nowy art. 37b k.k., który stwarza możliwość jednoczesnego orzeczenia za to samo przestępstwo kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, nazwanego przez projektodawcę karą mieszaną⁴⁶. Podobieństwo obydwu przepisów wyraża się w tożsamości maksymalnego sądowego wymiaru kar łącznych w art. 87 § 2 k.k. i kar z art. 37b k.k. Możliwość orzeczenia kar w takim wymiarze uwarunkowana jest jednak różnym zakresem dyrektyw, a ponadto dla wymiaru kary łącznej w warunkach art. 87 § 2 k.k. nie ma znaczenia – inaczej niż na gruncie art. 37b k.k. – ustawowe zagrożenie karą za przestępstwa, za które orzeczono kary podlegające łączeniu. Obydwa przepisy mają jednak zastosowanie tylko do występków, co wynika z treści art. 37b k.k. oraz stąd, że nawet maksymalne kary jednostkowe pozwalające na wymierzenie kar łącznych z art. 87 § 2 k.k. nie mogą być orzeczone za zbrodnie. Zaznaczyć przy tym należy, iż zakres stosowania art. 87 § 2 k.k. nie ogranicza się do kar jednostkowych orzeczonych na podstawie art. 37b k.k.

3.2. Kara łączna a warunkowe zawieszenie wykonania kary

Wprowadzone ustawą z 20 lutego 2015 r. zmiany w art. 89 k.k., nawet oceniane wraz z nowym art. 89a k.k., mają dużo mniejsze znaczenie niż

⁴³ Zob. M. Bielski, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 542; S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 14 do art. 87.

⁴⁴ Wedle stanu prawnego sprzed omawianej nowelizacji, przy konfiguracji kar jednostkowych określonej w nowym przepisie, podobny efekt można było osiągnąć tylko przez orzeczenie na podstawie ówczesnego art. 87 k.k. kary łącznej pozbawienia wolności na zasadzie absorpcji, i to pod warunkiem, że kara ta była najsurowszą wśród kar podlegających łączeniu.

⁴⁵ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 19: „W art. 87 k.k. projektodawca zaproponował rozwiązanie problemu związanego ze zbiegiem kary ograniczenia wolności i kary pozbawienia wolności, które ze względu na ich wysokość w sytuacji połączenia bez zamiany jednej kary w drugą odpowiadałyby możliwości wymiaru kary za pojedyncze przestępstwo, przewidzianej w art. 37b k.k. Nie ma bowiem przeszkód, by podobny do pojedynczego występkę ciężar zbiegających się czynów nie mógłby spotkać się z analogicznie skonstruowaną reakcją prawnokarną”.

⁴⁶ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 11.

nowelizacja art. 89 k.k. z 5 listopada 2009 r.⁴⁷ Zachowane zostały zasadnicze rozstrzygnięcia wynikające ze stanu prawnego ukształtowanego tą ostatnią ustawą. Większość zmian z 20 lutego 2015 r. pozostaje w ścisłym związku z nowymi rozwiązaniami w zakresie warunkowego zawieszenia wykonania kary.

W art. 89 § 1 k.k. zmodyfikowano przesłanki warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej, nadając powołanemu przepisowi następującą treść: „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia każdego z tych przestępstw nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa”. Wyeliminowanie z art. 89 § 1 k.k. kary ograniczenia wolności i grzywny wynika z jednoczesnego uchylecia możliwości stosowania do nich instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary na zasadach ogólnych. Rezygnując w art. 89 § 1 k.k. z dotychczasowego odesłania do art. 69 k.k., ustawodawca określił przesłanki stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej opisowo, chociaż nawiązują one merytorycznie do nowej treści art. 69 § 1 k.k. Podobnie jak na zasadach ogólnych, warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej na podstawie art. 89 § 1 k.k. może być zastosowane tylko wówczas, gdy będzie to kara pozbawienia wolności wymierzona w wysokości nieprzekraczającej roku. W ramach pozytywnej prognozy kryminologicznej warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej uzależnione jest od tego, aby w czasie popełnienia każdego z przestępstw, za które orzeczono kary podlegające łączeniu, sprawca nie był skazany na karę pozbawienia wolności.

⁴⁷ Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 206, poz. 1589). Nowelizacja ta – wprowadzając do art. 89 k.k. nowy paragraf 1a – przesądziła o dopuszczalności orzeczenia bezwzględnej kary łącznej w przypadku łączenia kar orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania oraz kar, z których co najmniej jedna ma charakter bezwzględny, a co najmniej jedna została orzeczona z warunkowym zawieszeniem wykonania. Szerzej zob. P. Kardas, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks...*, s. 1097-1113; S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 9 do art. 89 k.k.; M. Gałązka, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks...*, s. 577-580.

W art. 89 § 1b k.k. dodany został przelicznik kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na bezwzględną karę pozbawienia wolności, mający zastosowanie w przypadku, gdy kara łączna zostaje orzeczona bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, zaś co najmniej jedną z kar podlegających łączeniu jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania⁴⁸. Przy określaniu w tej konfiguracji granic kary łącznej miesiąc bezwzględnej kary pozbawienia wolności odpowiada 15 dniom kary ograniczenia wolności⁴⁹. Przelicznik ten nawiązuje do nowego art. 75 § 3a k.k. oraz do art. 87 § 1 k.k., toteż nasuwa identyczne wątpliwości co do określania wymiaru bezwzględnej kary łącznej pozbawienia wolności w dniach, wbrew treści art. 37 k.k.⁵⁰, a po nowelizacji lutowej także i wbrew art. 86 § 1 *in fine* k.k.

Ponadto ustawa z 20 lutego 2015 r. uchyliła w art. 89 k.k. paragrafy 2 i 3, przenosząc ich treść w zmodyfikowanej wersji do nowego art. 89a k.k., który reguluje też kwestię orzekania kary łącznej z warunkowym zawieszeniem wykonania obejmującej karę wymierzoną na podstawie art. 60 § 5 k.k.

W art. 89a § 1 k.k. ustawodawca wprowadził możliwość objęcia karą łączną z warunkowym zawieszeniem wykonania jednej albo kilku kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania na podstawie art. 60 § 5 k.k., w przypadku łączenia ich ze sobą nawzajem lub z innymi karami. Z uwagi na to, że dotychczasowy przepis pozwalający na warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej (art. 89 § 1 k.k.) uzależniał takie rozstrzygnięcie od zaistnienia przesłanek z art. 69 k.k., kara orzeczona na podstawie art. 60 § 5 k.k. nie mogła wejść w skład kary łącznej z warunkowym zawieszeniem wykonania. Wbrew stano-

⁴⁸ Art. 89 § 1b k.k.: Sąd orzeka karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, przyjmując, że miesiąc kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania równa się 15 dniom kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

⁴⁹ W związku z tym, w uzasadnieniu projektu rządowego stwierdzono, że „Warunkowe zawieszenie jest integralnym aspektem kary pozbawienia wolności rzutującym na jej wysokość. Przedstawiona propozycja przelicznika uwzględnia również i ten aspekt, że dochodzi do zmiany prawomocnego wyroku bez wystąpienia podstawy do zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszonyj” (Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 20).

⁵⁰ Zob. M. Gałązka, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks...*, s. 573. Nt. innych problemów interpretacyjnych związanych z przelicznikiem określonym w art. 89 § 1b k.k. zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 595-597.

wisku reprezentowanemu w uzasadnieniu projektu rządowego⁵¹ przed omawianą nowelizacją istniała jednak – i pozostała w mocy – możliwość objęcia takiej kary karą łączną o charakterze bezwzględny.

Zgodnie z art. 89a § 1 k.k. „Jeżeli chociażby jedną karą podlegającą łączeniu jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, orzeczona na podstawie art. 60 § 5, sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej nieprzekraczającej wymiaru kary pozbawienia wolności, orzeczonej na podstawie tego przepisu”. Przesłanką orzeczenia na podstawie tego przepisu kary łącznej z warunkowym zawieszeniem wykonania jest istnienie podstaw dla zastosowania absorpcji łączonych kar przez karę orzeczoną na podstawie art. 60 § 5 k.k. Sformułowanie „nieprzekraczającej wymiaru kary pozbawienia wolności, orzeczonej na podstawie tego przepisu” wskazuje bowiem na wymierzoną karę jednostkową, a nie na maksymalną granicę kary łącznej. Ustawodawca nie wskazał jednak sposobu określenia wysokości kary łącznej, jeśli łączeniu z inną karą (karami) podlega więcej niż jedna kara orzeczona na podstawie art. 60 § 5 k.k. Wydaje się, że wysokość kary łącznej nie może wówczas przekroczyć najsurowszej z tej szczególnej grupy łączonych kar.

W art. 89a § 2 k.k.⁵² zamieszczono przewidzianą dotąd w art. 89 § 2 k.k. podstawę orzeczenia kary grzywny obok warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej. Ma ona zastosowanie do kary łącznej orzekanej na mocy art. 89 § 1 i art. 89a § 1 k.k. Zmiany w treści nowego przepisu w stosunku do art. 89 § 2 k.k. przed nowelizacją wynikają z rezygnacji z warunkowego zawieszenia wykonania kary ograniczenia wolności i wyeliminowania górnej granicy grzywny z art. 71 § 1 k.k.

Do art. 89a § 3 k.k.⁵³ przeniesiony został przepis dotyczący okresu próby i obowiązków probacyjnych orzekanych w ramach kary łącznej z warunkowym zawieszeniem wykonania. Ma on zastosowanie do kary łącz-

⁵¹ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r. Uzasadnienie, s. 20–21: „Nie da się bowiem obecnie zastosować kary łącznej, gdy sąd na podstawie art. 60 § 5 k.k. orzekł, na przykład, karę 4 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, a nadto sprawca został skazany za pozostające w zbiegu z tym przestępstwem inne przestępstwo na karę, np. roku pozbawienia wolności albo roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary”.

⁵² Art. 89a § 2 k.k.: Orzekając karę łączną pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, sąd może orzec grzywnę określoną w art. 71 § 1, chociażby jej nie orzeczono za pozostające w zbiegu przestępstwa.

⁵³ Art. 89a § 3 k.k.: W razie zbiegu orzeczeń o okresach próby sąd orzeka okres próby oraz związane z nim obowiązki na nowo. W razie zbiegu orzeczeń, o którym mowa w § 1, okres próby może wynosić do 10 lat.

nej orzekanej na mocy zarówno art. 89a § 1, jak i art. 89 § 1 k.k., przy czym dla kary łącznej z art. 89a § 1 k.k. możliwy okres próby został wydłużony do 10 lat.

4. Poprzednia kara łączna

Jak już wspomniano, nowelizacja lutowa ustanowiła zasadę nierozwiązywalności wcześniej orzeczonej kary łącznej. Wskazuje na to nowy art. 86 § 4 k.k. o treści „Zasady wymiaru kary łącznej, określone w § 1-3 stosuje się odpowiednio, jeżeli przynajmniej jedną z kar podlegających łączeniu jest już orzeczona kara łączna”, a także art. 85 § 2 k.k., który wśród kar będących podstawą orzeczenia kary łącznej wymienia „kary lub kary łączne”. Przyjęte w nowelizacji rozwiązanie traktowane jest w literaturze jako mechanizm kary łącznej „kroczącej”⁵⁴, porównywany obrazowo do kuli śnieżnej⁵⁵.

W odróżnieniu od sytuacji dotychczasowej orzekanie kolejnej kary łącznej nie będzie powodować „rozwiązania węzła poprzednio orzeczonej kary o tym samym charakterze, wymierzonej w poprzednim postępowaniu”⁵⁶. Zdezaktualizuje to spór wokół dopuszczalności i sposobu uwzględnienia poprzednio orzeczonej kary łącznej przy wymiarze nowej kary łącznej oraz wypracowaną ostatnio linię orzeczniczą odmawiającą poprzednio orzeczonej karze łącznej jakiegokolwiek wpływu na nową karę łączną⁵⁷. Nowe rozwiązanie idzie oczywiście dalej niż koncepcja „śladu” poprzedniej kary łącznej, jako że kara ta wstępuje w miejsce kar jednostkowych, na podstawie których została orzeczona. Przewidziane w art. 86 § 4 k.k. odesłanie do art. 86 § 1–3 k.k. oznacza, że poprzednio

⁵⁴ Zob. M. Bielski, *Przestanki...*, s. 87; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 477, 512.

⁵⁵ Zob. M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo...*, s. 417: „kara łączna przybiera postać kuli śnieżnej, a każda kolejna kara jednostkowa powiększa karę wcześniej orzeczoną i niewykonaną o nową dolegliwość”.

⁵⁶ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r., Uzasadnienie, s. 19.

⁵⁷ Zob. np. wyrok SN z 21 sierpnia 2007 r., II KK 96/07, OSNKW 2008, nr 1, poz. 6; wyrok SN z 16 grudnia 2009 r., III KK 182/09, OSNwSK 2009, nr 1, poz. 2560; postanowienie SN z 22 lipca 2010 r., IV KK 162/10, OSNwSK 2010, nr 1, poz. 1482; postanowienie SN z 16 grudnia 2010 r., II KK 156/10, Biul. PK 2011, nr 2, poz. 24; wyrok SA w Katowicach z 31 lipca 2008 r., II AKa 208/08, KZS 2009, nr 1, poz. 111; wyrok SA w Katowicach z 28 lutego 2014 r., II AKa 511/13, KZS 2014, Nr 6, poz. 87.

orzeczona kara łączna powinna być tak samo uwzględniona w wytyczeniu granic nowej kary łącznej, jak każda z kar jednostkowych orzeczonych w wyroku skazującym. Granice nowej kary łącznej należy więc określać na podstawie poprzednio orzeczonej kary łącznej, nie zaś – jak dotąd – kar jednostkowych wchodzących w jej skład.

Na gruncie art. 86 § 4 k.k. pojawia się jednak zasadnicze pytanie, jak traktować pozostałe przepisy dotyczące łączenia kar, w szczególności art. 87–89 k.k.⁵⁸ Oczywiście jest przecież, że przesłanki ich stosowania mogą wystąpić w sprawie, w której jedną z kar podlegających łączeniu jest poprzednio orzeczona kara łączna. Przyjęte przez ustawodawcę założenia w przedmiocie poprzednio orzeczonej kary łącznej jednoznacznie wskazują na konieczność takiego samego stosowania tych przepisów, jak art. 86 § 1–3 k.k.⁵⁹ Treść art. 86 § 4 k.k. może jednak sugerować *a contrario*, że w warunkach określonych w art. 87–89 k.k. ustawodawca pozostawia lukę w zakresie sposobu uwzględnienia orzeczonej już kary łącznej przy wymiarze nowej kary łącznej.

5. Dyrektywy sądowego wymiaru kary łącznej

Wprowadzony nowelizacją lutową art. 85a k.k. nadaje ustawowy charakter dyrektywom sądowego wymiaru kary łącznej. Zgodnie z tym przepisem, „Orzekając karę łączną, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa”. Jego terminologia nawiązuje do art. 53 § 1 k.k., co przejawia się w takim samym określeniu dyrektywy indywidualno- i generalnoprewencyjnej. W art. 85a k.k. ustawodawca – za pomocą zwrotu „bierze pod uwagę przede wszystkim” – wskazał zarazem na priorytet tych dwóch dyrektyw przy wymiarze kary łącznej⁶⁰, co zasadniczo od-

⁵⁸ Zob. też M. Bielski, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 525-526.

⁵⁹ Tak problem ten rozstrzygnął – w drodze wykładni systemowej i funkcjonalnej – M. Bielski, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 525-527, zaś S. Żółtek – w drodze analogii, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 17 do art. 89 k.k.

⁶⁰ Zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 626, 642. Jak stwierdzono w uzasadnieniu projektu rządowego „Ponieważ orzeczenie tej kary [łącznej – MG] jest na korzyść skazanego (względem sumy kar jednostkowych), stąd przedmiotem oceny sądu powinny być w tym wypadku nie elementy związane bezpośrednio z czynem, uwzględ-

zwierciedla wieloletni dorobek judykatury i doktryny w przedmiocie dyrektyw sądowego wymiaru kary łącznej⁶¹.

Celem art. 85a k.k. nie jest wyczerpująca kodyfikacja kryteriów sądowego wymiaru kary łącznej⁶². W istotnej mierze nadal aktualne pozostają zatem też stosowane dotąd kryteria oparte na powiązaniach między przestępstwami, za które orzeczono kary podlegające łączeniu⁶³. Znaczenie tego dorob-

nione już w wyroku skazującym, co tym bardziej ma znaczenie przy braku rozwiązywania węzła kary łącznej, ale elementy związane z osobą sprawcy. W ten sposób uzasadniona jest propozycja ograniczenia dyrektyw wymiaru kary do celów prewencyjnych i izolacyjnych”.

⁶¹ Zob. np. wyrok SA w Warszawie z 12 lipca 2000 r., II AKA 171/00, OSA 2001, nr 2, poz. 5; wyrok SA w Białymstoku z 29 września 1998 r., II AKA 98/98, OSAB 1998, nr 4, poz. 13; wyrok SA w Łodzi z 20 września 2001 r., II AKA 154/01, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 4, poz. 26. W orzecznictwie i dużej części literatury przyjmuje się, że spośród dyrektyw wymiaru kary z art. 53 § 1 k.k. stopień winy i społecznej szkodliwości poszczególnych przestępstw nie powinny mieć wpływu na wymiar kary łącznej, ponieważ zostały już uwzględnione przy wymiarze kar jednostkowych, a ponowne kierowanie się nimi oznaczałoby dwukrotne osądzenie tego samego czynu, zob. np. wyrok SA w Katowicach z 26 lipca 2007 r., II AKA 186/07, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 6, poz. 29; wyrok SA w Rzeszowie z 14 marca 2013 r., II AKA 16/13, Legalis; P. Kardas, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks...*, s. 1068-1069; E. Plebanek, *Wybrane...*, s. 495-496; inaczej L. Tyszkiewicz, [w:] M. Kalitowski i in., *Kodeks karny. Komentarz, t. II (art. 32-116)*, Gdańsk 1999, s. 262; A. Barczak-Oplustil, *Dyrektywy...*, s. 463-468.

⁶² Zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 623-631.

⁶³ Kara łączna powinna być tym bliższa systemowi absorpcji, im większe jest podobieństwo realnego zbiegu tych przestępstw do zbiegu pozornego. Podobieństwo takie zachodzi zwłaszcza wtedy, gdy jedno z przestępstw objętych zbiegiem realnym dominuje w ocenie całości zbiegu lub gdy między zbiegającymi się przestępstwami zachodzi ścisły związek przedmiotowy, przejawiający się w ich bliskości czasowej, tożsamości pokrzywdzonego, tożsamości lub podobieństwie naruszonych dóbr prawnych, i podmiotowy, obejmujący tożsamość lub podobieństwo formy winy i motywacji sprawcy, zob. wyrok SA w Katowicach z 8 marca 2001 r., II AKA 59/01, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 3, poz. 21; wyrok SA w Krakowie z 19 stycznia 2005 r., II AKA 274/04, KZS 2005, nr 1, poz. 14; wyrok SA w Gdańsku z 6 września 2012 r., II AKA 256/12, Legalis; wyrok SA w Krakowie z 19 grudnia 2012 r., II AKA 238/12, KZS 2013, nr 2, poz. 48; wyrok SA w Lublinie z 27 kwietnia 2006 r., II AKA 80/06, Legalis; wyrok SN z 9 stycznia 2013 r., III KK 346/12, Legalis; L. Tyszkiewicz, [w:] M. Kalitowski i in., *Kodeks...*, s. 262. Słusznie jednak podnosi się w orzecznictwie, że niekiedy wystąpienie bliskości czasowej popełnianych przestępstw bez związku przedmiotowego między nimi może prowadzić do surowszej (a nie łagodniejszej) kary łącznej i ukazywać „intensywność przestępczego działania” sprawcy (wyrok SA w Białymstoku z 28 sierpnia 2012 r., II AKA 144/12, KZS 2012, nr 12, poz. 73). Także i podobieństwo przestępstw objętych zbiegiem realnym może w konkretnej sytuacji świadczyć o determinacji sprawcy, o „jego konsekwencji, czy wręcz premedytacji w dążeniu do łamania porządku prawnego” (postanowienie SN z 5 stycznia 2011 r., II KK 172/10, OSNKW 2011, nr 2, poz. 13). Za orzeczeniem surowszej kary łącznej przemawia też popełnienie w ramach zbiegu realnego więcej niż dwóch przestępstw (wyrok SA w Łodzi z 20 września 2001 r., II AKA

ku ulec musi jednak pewnemu przewartościowaniu ze względu na odejście przez ustawodawcę od realnego zbiegu przestępstw zamkniętego pierwszym wyrokiem co do któregośkolwiek z nich jako przesłanki orzekania kary łącznej. Konsekwencji tej zmiany na gruncie sądowego wymiaru kary łącznej należałoby upatrywać w traktowaniu dotychczasowej konstrukcji zbiegu realnego przestępstw jako okoliczności uzasadniającej niższy sądowy wymiar kary łącznej w porównaniu z orzekaniem tej kary za przestępstwa przedzielone wyrokiem, co oczywiście traci na znaczeniu w miarę kolejnych skazań za kolejne grupy przestępstw. W efekcie jeszcze więcej racji może przemawiać za orzekaniem kary łącznej tym bliższej mechanizmowi absorpcji, im większe podobieństwo realnego zbiegu przestępstw (w dotychczasowym znaczeniu) do zbiegu przestępstw o charakterze pozornym.

Podsumowanie

Mimo że nowe przepisy o karze łącznej nie uwzględniają wszystkich postulatów Komisji Kodyfikacyjnej, to i tak skutki nowelizacji lutowej oceniane są jako wprowadzenie nowego modelu omawianej instytucji⁶⁴. Tak poważna ingerencja w rozwiązania prawne funkcjonujące w swoim zasadniczym zrębie ponad 80 lat musi mieć odpowiednio doniosłe racje. Wydaje się jednak, że dokonując omawianej nowelizacji, ustawodawca warunku tego nie spełnił.

W uzasadnieniu projektu rządowego stwierdzono, że ma on na celu „zasadnicze uproszczenie przesłanek materialnoprawnych i ograniczenie obowiązków procesowych sądu przy wymierzaniu kary łącznej”, wskazując na „poważne trudności, jakie mają orzekające sądy z określeniem podstaw do wymiaru kary łącznej, zwłaszcza w trybie wyroku łącznego”⁶⁵. Nie kwestionując wyraźnego nagromadzenia problemów orzeczniczych dotyczących kary łącznej, trudno nie zauważyć, że nowelizacja najsilniej ingeruje w te obszary, które doczekały się już w miarę jednolitej linii inter-

154/01, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 4, poz. 26; wyrok SA w Katowicach z 22 listopada 2007 r., II AKa 404/07, Legalis; wyrok SA w Krakowie z 29 stycznia 2014 r., II AKa 271/13, niepubl.; J. Czabański, *Kara łączna pozbawienia wolności w praktyce*, „Prokuratura i Prawo” 2006, Nr 12, s. 46–47).

⁶⁴ Zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 452, 460–485.

⁶⁵ Projekt ustawy z 20 lutego 2015 r., Uzasadnienie, s. 18.

pretacyjnej (konstrukcja zbiegu realnego przestępstw, status poprzedniej kary łącznej dla nowej kary łącznej), a zarazem nie podejmuje zagadnień rzeczywiście spornych lub wątpliwych (np. relacji kary łącznej i warunkowego zawieszenia wykonania kary w wyroku skazującym⁶⁶), przy czym generuje dalsze problemy wykładnicze i – co oczywiście nieuniknione – międzyczasowe, zwłaszcza że, uwzględniając nowelizację Kodeksu karnego z 5 listopada 2009 r., sąd orzekający karę łączną będzie musiał przez pewien czas stosować art. 4 § 1 k.k. już nie do dwóch, a do trzech stanów prawnych⁶⁷. Zarazem część nowych przepisów wykazuje luki i niekonsekwencje na płaszczyźnie wykładni językowej (np. art. 86 § 3 i 4 k.k.)⁶⁸ lub w ogóle nie nadaje się do interpretacji tą metodą (art. 85 § 3 k.k.) i może być stosowana dopiero w drodze wykładni celowościowej lub systemowej. Nawet zarzucając porównywalny radykalizm propozycjom Komisji Kodyfikacyjnej, nie sposób zaprzeczyć temu, że były one o wiele bardziej klarowne i spójne niż treść omawianej nowelizacji.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że obowiązujący od 1 lipca 2015 r. nowy model kary łącznej charakteryzuje się wyższym poziomem represyjności w porównaniu do wcześniejszego stanu prawnego⁶⁹. Koncentruje się ono na zmianach drugorzędnych (podniesienie górnej granicy kary łącznej pozbawienia wolności do 20 lat⁷⁰) lub związanych z obostrzeniem przepisów dotyczących innych instytucji, szczególnie warunkowego

⁶⁶ Kwestia ta uległa dalszemu skomplikowaniu ze względu na usunięcie ograniczenia w stosowaniu art. 89 § 1 k.k. do wyroku łącznego, zob. S. Żółtek, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks...*, teza 6 do art. 89; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 576, 587-591.

⁶⁷ Dochodzi do tego przepis międzyczasowy dla omawianych tu zmian dotyczący relacji między nowymi przepisami a karami prawomocnie orzeczonymi przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, którego interpretacja również nasuwa wątpliwości. Zob. art. 19 ustawy cyt. w przypisie 1, a także W. Wróbel, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 911-917; A. BarczakOplustil, W. Wróbel, *Zagadnienia intertemporalne zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności oraz kary łącznej w perspektywie zmian Kodeksu karnego dokonanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2013 r. (SK 9/10) oraz ustawą nowelizującą z 20 lutego 2015 r.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 1, s. 10-16; M. Sławiński, *Intertemporalne zagadnienia nowelizacji przepisów o karze łącznej. Wybrane problemy w kontekście art. 19 ustawy nowelizującej z 20 lutego 2015 r.*, „Palestra” 2015, nr 7-8, s. 145-155.

⁶⁸ Zob. też uwagi M. Bielskiego dotyczące art. 87 § 2 i art. 86 § 2b k.k., [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 538-539, 556-558 oraz P. Kardasa dotyczące art. 89 § 1b k.k., [w:] tamże, s. 592-593.

⁶⁹ Zob. P. Kardas, *Ciąg...*, s. 97.

⁷⁰ Zob. W. Wróbel, *Nowy...*, s. 629; P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 486.

zawieszenia wykonania kary⁷¹. Do przeciwnego wniosku prowadzą dwie zmiany o charakterze zasadniczym: rezygnacja z „pierwszego wyroku” jako kryterium wyodrębnienia grupy przestępstw objętych tą samą karą łączną oraz nierozwiązywalność kary łącznej wcześniej orzeczonej⁷². Otwierają one dużo szersze możliwości złagodzenia skutków popełnienia przez tę samą osobę kilku przestępstw w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym. Do sprawcy, który już został już skazany, kierują komunikat o malejącej dotkliwości prawnokarnych konsekwencji kolejnych przestępstw oraz o związanej z tym opłaczalności odsuwania w czasie rozpoczęcia wykonywania kary.

Słowa kluczowe: prawo karne, kara, kara łączna, zbieg przestępstw

Bibliografia

- Barczak-Oplustil A., *Dyrektywy wymiaru kary łącznej*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesora Marii Szewczyk*, Warszawa 2013.
- Barczak-Oplustil A., Wróbel W., *Zagadnienia intertemporalne zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności oraz kary łącznej w perspektywie zmian Kodeksu karnego dokonanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2013 r. (SK 9/10) oraz ustawą nowelizującą z 20 lutego 2015 r.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 1.
- Bielski M., *Przesłanki wymiaru kary łącznej orzekanej w trybach wyroku skazującego i wyroku łącznego na tle nowego modelu kary łącznej*, „Palestra” 2015, nr 7-8.
- Czabański J., *Kara łączna pozbawienia wolności w praktyce*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 12.
- Derlatka M., *Kara łączna a racjonalizacja karania*, „Państwo i Prawo” 2015, nr 6.
- Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Grzyb W., *Realny zbieg przestępstw. Analiza dogmatyczna na tle Kodeksu karnego z 1997 r.*, Warszawa 2013.
- Kala D., Klubińska M., *Kara łączna w projektach nowelizacji Kodeksu karnego – wybrane zagadnienia*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2014, vol. 13 (zeszyt specjalny).
- Kalitowski M. i in., *Kodeks karny. Komentarz, t. II (art. 32-116)*, Gdańsk 1999.
- Kardas P., *Ciąg przestępstw w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z 1997 r.*, „Palestra” 2015, nr 7-8.

⁷¹ Zob. P. Kardas, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja...*, s. 464, 584.

⁷² Zob. M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo...*, s. 416.

- Kostarczyk-Gryszka J., *Problem granic realnego zbiegu przestępstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze” 1968, z. 37.
- Królikowski M., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, t. II: *Komentarz do art. 32-116*, Warszawa 2015.
- Plebanek E., *Wybrane zagadnienia sporne dotyczące modelu wymiaru kary łącznej w trybie wyroku łącznego*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Szewczyk*, Warszawa 2013.
- Sławiński M., *Dyrektywa pierwszego wyroku z art. 85 k.k. i jej konstytucyjne uwarunkowania – rozważania w perspektywie zasady równości*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Szewczyk*, Warszawa 2013.
- Sławiński M., *Intertemporalne zagadnienia nowelizacji przepisów o karze łącznej. Wybrane problemy w kontekście art. 19 ustawy nowelizującej z 20 lutego 2015 r.*, „Palestra” 2015, nr 7-8.
- Stefański R. A. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Tyszkiewicz L., *Glosa do postanowienia SN z 4.11.2003 r., V KK 233/03*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 7-8.
- Wolter W., *O warunkach orzekania kary łącznej*, „Nowe Prawo” 1961, nr 1.
- Wróbel W. (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015.
- Wróbel W., *Nowy model orzekania kary łącznej*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Szewczyk*, Warszawa 2013.
- Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, Warszawa 2012.
- Zoll A., *Prace nad nowelizacją przepisów części ogólnej kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 11.

AGGREGATE PENALTY AFTER THE 20TH FEBRUARY 2015 AMENDMENT OF THE CRIMINAL CODE

S u m m a r y

The article concerns the issue of aggregate penalty after the 20th February 2015 amendment of the Criminal Code. This amendment introduced important changes to the Polish model of aggregate penalty, making it even more beneficial to the perpetrator of several offences. Among prerequisites of imposition of an aggregate penalty, it eliminated the limit of the first judgment rendered with regard to any of concurring offences. It also constituted the rule of the indissolubility of aggregate penalty. Besides, the new act introduced into the Criminal Code the directives of the imposition of the aggregate penalty and a few minor changes, mainly connected with amendments of others chapters of the Code.

Key words: criminal law, penalty, aggregate penalty, concurrence of offences

**ОБЩЕЕ НАКАЗАНИЕ ПОСЛЕ ИЗМЕНЕНИЙ УГОЛОВНОГО КОДЕКСА
ОТ 20 ФЕВРАЛЯ 2015 Г.**

Р е з ю м е

Предметом статьи является общее наказание после изменений уголовного кодекса от 20 февраля 2015 г. Они внесли далеко идущие изменения в сфере польский модели общего наказания, изменяя ее на более благоприятную для лица, совершившего несколько преступлений. Среди условий для общего наказания было удалено границу первого приговора за любое из преступлений. Установлено тоже принцип не разделения общего наказания. Кроме того, новый закон вводит в уголовный кодекс директивы размера общего наказания и несколько незначительных изменений, в основном связанных с изменениями других глав Уголовного кодекса.

Ключевые слова: уголовное право, наказание, общее наказание, совокупность преступлений